

JATKUVAN OPPIMISEN UUDISTUS AMMATTIKORKEAKOULUISSA

Rehtori Jari Multisillan johtaman valmisteluryhmän ehdotus
jatkuvan oppimisen uudistukseksi ammattikorkeakouluissa.

JATKUVAN OPPIMISEN UUDISTUS AMMATTIKORKEAKOULUISSA

Sisällys

JATKUVAA OPPIMISTA TYÖELÄMÄN JA YHTEISKUNNAN TARPEISIIN	3
Johdanto	3
Mitä pitää tehdä toisin?	3
VALMISTELURYHMÄN ESITYKSET	4
Jatkuvan oppimisen tahtotila.....	4
Esitykset ja kehittämiskohteet	4
JATKUVAN OPPIMISEN NYKYTILA AMMATTIKORKEAKOULUISSA	5
Ammattikorkeakoulut aikuiskouluttajina.....	5
Asiakasryhmiä nivelvaiheissa	6
Jatkuvan oppimisen rahoitus ja rahoitusmuodot	6
Nykytilan arvio - SWOT.....	7
VALMISTELURYHMÄN JÄSENET	7
LIITE - TIIVISTELMÄ KEHITTÄMISTARPEISTA.....	8
Avoin ammattikorkeakouluopetus kivijalkana	8
Brändi	8
Digitalisaatio	8
Erikoistumiskoulutukset	8
Koulutusliiketoiminta	8
Kumppanuudet ja alihankkijat	8
Neuvonta- ja ohjauspalvelut.....	8
Osaamisen tunnistaminen.....	8

27.5.2020

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

JATKUVAA OPPIMISTA TYÖELÄMÄN JA YHTEISKUNNAN TARPEISIIN

Johdanto

Suomen talouden nousu finanssikriisin jälkeisestä taantumasta paljasti osaajapulan. Kyse oli määrällisestä ja laadullisesta kohtaanto-ongelmasta, mikä johtui työikäisen väestön vähenemisestä ja siitä, että työnhakijoiden osaaminen ei vastannut avoimien työpaikkojen vaatimuksia.

Nyt koronakriisi vie Suomen ja maailman talouden laskusuhdanteeseen, mikä heijastuu lomautuksina ja työttömyyden nousuna. On suuri vaara, että Suomi ajautuu edessä olevan taantumän jälkeen vielä syvempään osaajapulaan kuin 2010-luvulla talouden kääntyessä nousuun.

Vuoden 2019 alusta ammattikorkeakoululakia muutettiin siten, että ammattikorkeakoulun tulee tehdä hoitaessaan tarjota mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen. Samalla laajennettiin ammattikorkeakoulujen mahdollisuuksia myydä täydennys- ja tutkintokoulutusta työelämän tarpeisiin.

Samalla vahvistettiin vuonna 2021 voimaan tuleva rahoitusasetuksen muutos, joka lisäsi jatkuvan oppimisen painoarvoa ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa neljä prosenttiyksikköä. Rahoitusmallissa jatkuva oppiminen tarkoittaa avoimessa amk-opetuksessa, erikoistumiskoulutuksissa ja maa-hanmuuttajien valmentavassa koulutuksessa suoritettuja opintopisteitä.

Vuonna 2019 hallitus asetti jatkuvan oppimisen parlamentaarisen valmistelun, josta odotetaan esityksiä vuoden 2020 lopulla. Poliittisessa keskustelussa jatkuva oppiminen kytkeytyy tavoitteisiin parantaa työllisyyttä. Koulutuspolitiikan lisäksi jatkuvaan oppimiseen kytkeytyvät sosiaaliturvan ja työelämän uudistaminen.

Ammattikorkeakoulut ovat eAMK-hankkeessa kehittäneet digipedagogiikkaa ja verkko-opetustarjontaa, joka löytyy CampusOnline -portaalista. Sieltä löytyy noin 1500 opintojaksoa, joista osa on tarjolla myös avoimessa ammattikorkeakouluopetuksessa. Korkeakoulujen yhteinen digivisio tuottaa pidemmällä tähtäimellä ratkaisuja myös jatkuvan oppimisen tarpeisiin.

Mitä pitää tehdä toisin?

Työikäisille aikuisille pitäisi tarjota oppimisen mahdollisuuksia nykyistä enemmän tutkintokoulutuksen ulkopuolella. Tämä on selkeä viesti Korkeakouluvision (2017-18) ja jatkuvan oppimisen parlamentaarisen uudistuksen (2019-) valmisteluista.

Työmarkkina- ja yrittäjäjärjestöt ovat jatkuvan oppimisen valmistelussa nostaneet esiin osaamisen tunnistamispalveluiden tarvetta. Korkeakoulut ovat kehittäneet aiemman hankitun osaamisen tunnistamista yli 10 vuoden ajan, mutta se on painottunut aiempien opintosuoritusten huomioimiseen tutkintokoulutuksessa.

Keväällä 2020 on käyty keskustelua ammattikorkeakoulujen oppisopimustyyppisestä koulutuksesta. Vuodesta 2009 alkaen OKM:n erillisrahoituksella kokeiltiin korkeakoulutuksessa oppisopimustyyppistä täydennyskoulutusta, jonka rahoitus myöhemmin lakkasi.

VALMISTELURYHMÄN ESITYKSET

Jatkuvan oppimisen tahtotila

Ammattikorkeakoulujen jatkuvan oppimisen lähtökohtana ovat työelämälähtöinen ja monipuolinen koulutus sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta. Parhaimmillaan TKI toiminta yhdistyy osaamisen kehittämiseen (TKIO) yksilöiden ja työelämän tarpeisiin. Asiakaslähtöisyys korostaa yksilöllisiä polkuja.

Ammattikorkeakoulut kehittävät yhdessä jatkuvan oppimisen tuotteita ja palveluita, jotta ne olisivat työelämässä laajasti tunnistettavia. Nämä voivat liittyä esimerkiksi osaamiskokonaisuuksiin ja -merkkeihin, osaamisen tunnistamiseen, työn ohessa oppimisen järjestelyihin tai ohjaus- ja neuvontapalveluihin. Verkko- ja monimuotototeutuksina järjestettävät koulutukset parantavat koulutusten saavutettavuutta ja kasvattavat siten yksilölle tarjolla olevia kouluttautumismahdollisuuksia.

Ammattikorkeakoulut jatkavat vahvoina aikuiskouluttajina. Tutkintokoulutuksen rinnalla kehitetään avointa ammattikorkeakouluopetusta ja täydennyskoulutusten tarjontaa. Jatkuvassa oppimisessa erotetaan tutkintotavoitteinen koulutus ml. väyläopiskelijat muusta tarjonnasta.

Esitykset ja kehittämiskohteet

Valmisteluryhmä esittää ammattikorkeakoulujen yhteistä kehittämistä jatkuvan oppimisen muotojen ja pedagogisten ratkaisujen, sisältöjen ja kokonaisuuksien kehittämiseksi ja selkiinnyttämiseksi. Yhteisestä kehittämisestä hyötyvät kaikki ammattikorkeakoulut ja siitä rakentuu ammattikorkeakoulujen tunnistettava toimintatapa jatkuvassa oppimisessa.

Toimintavan perustana on ammattikorkeakoulujen työelämälähtöinen koulutus sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta. Sen valmistelussa keskeiset kehittämiskohteet ovat:

- Työuran aikana hankitun osaamisen ja osaamistarpeiden tunnistamisen kehittäminen. Tämä täydentäisi jo käytössä olevaa ahotointia, joka keskittyy muodollisessa koulutuksessa hankitun osaamisen tunnistamiseen.
- Jatkuvan oppimisen tarjonnan palvelumuotoilu, mihin sisältyisi koulutuksen kuvausten, sisältöjen ja muotojen (eri mittaiset moduulit) yhteinen määrittely työelämä- ja asiakaslähtöisesti. Korkeakouludiplomien (60 op.) ja erikoistumiskoulutusten rinnalla tarvitaan myös lyhyempiä yhdessä sovittuja ja nimettyjä kokonaisuuksia.
- Työn opinnollistamisen kehittäminen pedagogiseksi ratkaisuksi, jota voidaan toteuttaa tasalaatuisesti sekä jatkuvan oppimisen palveluissa että tutkintokoulutuksessa.
- Verkko- ja monimuotokoulutuksen laajentaminen työn ohessa oppimisen tueksi sekä tarjonnan ja saavutettavuuden parantamiseksi.
- Jatkuvan oppimisen ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittäminen tukemaan yksilöllisiä oppimispolkuja. Neuvonta ja ohjaus ovat osa pedagogista työtä, eivät siitä irrallisia palveluita.

Jatkuvalla oppimisella tarkoitetaan tässä yhteydessä tutkintoon johtamatonta koulutusta, mutta neuvontaan, osaamisen tunnistamisen ja työn opinnollistamiseen liittyvät ratkaisut ovat käyttökelpoisia myös tutkintokoulutuksessa.

Kehittämistyössä haetaan yleispäteviä ratkaisuja, jotka eivät liity tiettyyn rahoitusmuotoon tai -lähteeseen kuten avoimeen ammattikorkeakouluopetukseen tai myytävään täydennyskoulutukseen.

Kehittämisen yhteydessä on tunnistettava myös ammattikorkeakoulujen henkilöstön osaamistarpeet.

JATKUVAN OPPIMISEN NYKYTILA AMMATTIKORKEAKOULUISSA

Ammattikorkeakoulut aikuiskouluttajina

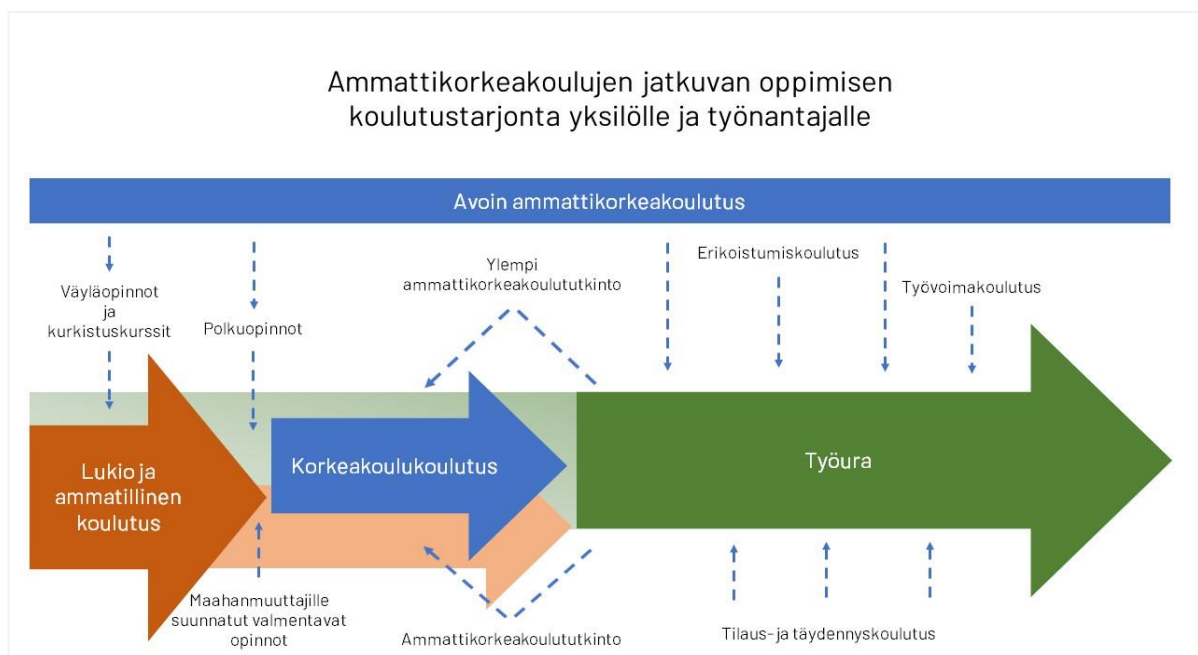
Aikuiskoulutus on keskeinen osa ammattikorkeakoulujen toimintaa. Kevään 2019 yhteishaussa 30 prosenttia AMK-tutkintoon ensisijaisesti hakeneista oli yli 30-vuotiaita. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilta vaaditaan kahden vuoden työkokemus (3 vuotta vuosina 2005-18), mikä tekee siitä työelämän korkeakoulututkinnon.

Jatkuvan oppiminen ammattikorkeakouluissa 2019

Yli 30-vuotiaat ammattikorkeakoulututkinnon suorittajat	36 591
Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittajat	14 139
Ammatillisen opettajakoulutuksen opiskelijat	2 910
Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijat	39 659 (297 618 op)
Erikoistumiskoulutukset	1 035
Maahanmuuttajien valmentava koulutus	545 (3 490 op)
Työnantajan tilaama koulutus	21157 (vuosi 2018)

lähde: Tilastopalvelu Vipunen, Tilastokeskus.

Avoim ammattikorkeakouluopetuksen osallistujat jakautuvat valmisteluryhmän selvityksen mukaan puoliksi ns. väylä/polkuopiskelijoihin ja puoliksi osaamistaan muista syistä kehittäviin. Ammattikorkeakoulujen väliset erot ovat suuria.

Asiakasryhmiä nivelvaiheissa

Jatkuvan oppimisen asiakasryhmiä voidaan tunnistaa koulutus- ja työuran nivelvaiheista. Heitä ovat esimerkiksi korkeakouluopintoihin tähtäävät toisen asteen tutkinnon suorittaneet sekä työuralla ja sen muutosvaiheissa tarvittavaa osaamista kehittävät taustakoulutuksestaan riippumatta.

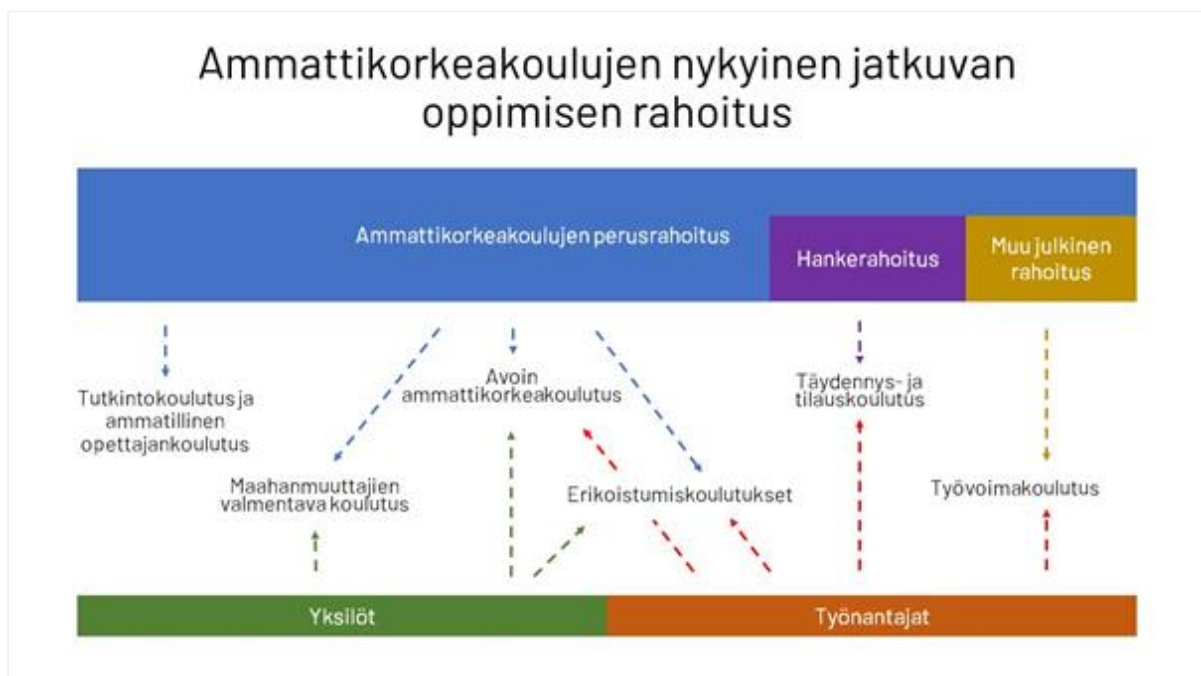
Potentiaalisia kohderyhmiä ovat niin korkeakoulututkinnon tai opistoasteen tutkinnon suorittaneet kuin korkeakouluttamattomat työkäiset Kohderyhmänä voidaan nähdä myös uutta osaamista tai uusia osaajia tarvitsevat yritykset ja työpaikat.

Jatkuvan oppimisen rahoitus ja rahoitusmuodot

Työryhmä arvioi, että jatkuvan oppimisen osuus ammattikorkeakoulujen liikevaihdosta on noin 9-10 prosenttia eli 90-100 miljoonaa euroa vuodessa. Arviossa on huomioitu rahoitusmallin jatkuvan oppimisen ja YAMK-koulutuksen indikaattorit sekä arvio koulutusliiketoiminnasta. Aikuisten osuutta AMK-tutkintokoulutuksesta ei ole laskettu tähän.

Työryhmä selvitti liiketaloudellisesti järjestettävän koulutuksen laajuutta. Sen osuus liikevaihdoista vaihtelee 1-2,5 % välillä ammattikorkeakouluittain. Liiketaloudelliseen koulutukseen kuuluvat mm. yrityksille ja yksilöille myytävä koulutus sekä työvoimakoulutus.

Ammattikorkeakoulujen koulutusliiketoiminta tulee kärsimään merkittävästi koronapandemian vuoksi ja työnantajien halukkuus ostaa koulutuspalveluita tulee valmisteluryhmän arvion mukaan olemaan matala pitkään.

Nykytilan arvio – SWOT

<p><u>Vahvuudet</u></p> <p>Laaja koulutustarjonta Digitaalisen oppimisen tarjonta</p>	<p><u>Heikkoudet</u></p> <p>Riippuvuus rajallisesta julkisesta rahoituksesta Perinteiseen ajatteluun jääminen</p>
<p><u>Mahdollisuudet</u></p> <p>Työelämän tarpeet ovat rajattomat Työelämäläheisten pedagogisten ratkaisujen skaalaaminen koko korkeakoulukenttään</p>	<p><u>Uhat</u></p> <p>Jatkuva oppiminen kannibalisoii tutkintokoulutusta Julkisrahoitteinen tarjonta kannibalisoii koulutusliiketoiminnan</p>

VALMISTELURYHMÄN JÄSENET

Puheenjohtaja Jari Multisilta (SAMK)

Eija Heikkinen (KAMK)

Esa Inget (HAMK)

Elina Juntunen (Diak)

Pia Lamminen (SAMK)

Päivi Marjanen (Humak)

Annika Pöytälaakso (SeAMK)

Saija Silvennoinen (HAMK)

Pia-Mariana Toukkari (XAMK)

Kirsi Viskari (TAMK)

Petri Lempinen (Arene)

Hanna Alaniska (OAMK)

Hannu Ikonen (JAMK)

Eija Jumisko (Lapin AMK)

Ismo Kantola (Turun AMK)

Mervi Lätti (Karelia)

Anu Moisio (Haaga-Helia)

Taru Ruotsalainen (Metropolia)

Petri Tani (Laurea)

Esa Viklund (Savonia)

Lotta Wikman (Arcada)

Samuli Maxenius (Arene)

LIITE – TIIVISTELMÄ KEHITTÄMISTARPEISTA

Avoim ammattikorkeakouluopetus kivijalkana

Avoimen ammattikorkeakoulutuksen verkko- ja monimuoto-opintojen tarjontaa tulee kasvattaa. Avoimen ammattikorkeakoulun opintotarjonta tarvitsee uudenlaista palvelumuotoilua, jotta koulutuksen kuvaukset ja sisällöt vastaavat paremmin työelämän ja yksilöiden tarpeita. Ammattikorkeakouluilla tulee olla diplomien lisäksi tarjolla eri laajuisia osaamiskokonaisuuksia.

Brändi

Yhteisen kehittämistyön tavoitteen on muodostaa ammattikorkeakouluille yhteisesti tunnistettavat pedagogiset käytännöt ja osaamiskokonaisuudet. Halutessaan ammattikorkeakoulut voivat tehdä yhteistyötä jatkuvaa oppimista markkinoidessaan. Tämä ei edellytä kaikkien ammattikorkeakoulujen osallistumista.

Digitalisaatio

Ammattikorkeakoulut ovat mukana korkeakoulujen digivision toteuttamisessa, jonka tavoitteena on tarjota mm. oppijan omadata. Digitalisaation ytimessä on toimintamallien muuttaminen tavalla.

Erikoistumiskoulutukset

Erikoistumiskoulutusten sääntelyä tulee vapauttaa Rauhalan ja Urposen (2019) julkaistun selvityksen mukaisesti.

Koulutusliiketoiminta

Koulutusliiketoiminnan haasteena julkisrahoitteisen jatkuvan oppimisen tarjonnan muodostama kilpailu. Tämä näkyy esimerkiksi avoimen ammattikorkeakouluopetuksen tarjonnan räätälöinnissä työnantajien tarpeisiin.

Kumppanuudet ja alihankkijat

Ammattikorkeakoulujen alueet ovat erilaisia ja alueiden tarpeet eroavat merkittävästi toisistaan, minkä vuoksi ammattikorkeakouluilla voi olla erilaisia malleja koulutuspalveluiden tuottamiselle.

Neuvonta- ja ohjauspalvelut

Neuvonta- ja ohjauspalveluiden merkitys korostuu osana jatkuvan oppimisen palveluita koulutuspolkujen yksilöllistymisen myötä. Neuvonta- ja ohjauspalveluiden avulla varmistetaan jatkuvien oppijoiden opiskelunvalmiudet. Neuvontapalvelut liittyvät olennaisesti oppimisen ja osaamisen tunnistamisen palveluihin.

Osaamisen tunnistaminen

Osaamisen tunnistamisella tehdään 1) näkyvät yksilön osaaminen sen hankkimistavasta riippumatta ja 2) arvioidaan yksilön osaamistarpeita.

Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen laajentaminen muodollisen koulutuksen ulkopuolelle edellyttää yhteisten periaatteiden ja käytänteiden luomista.

Osaamisen tunnistamisen lähtökohtana on vertailukohta mitä vastaan osaamista arvioidaan. Tämä voi olla jokin jatkuvan oppimisen kokonaisuus kuten erikoistumiskoulutus tai korkeakoulutasoiseksi viitekehysajattelun mukaan arvioitava asiantuntijaosaaminen. Näin voidaan tehdä näkyväksi yksilön aiemmin tai muualla hankkimaa osaamista riippumatta siitä onko se saavutettu muodollisessa koulutuksessa.

Yksilön osaamistarpeiden arvioinnin tavoitteena on mahdollistaa henkilökohtaisia ja yksilöllisiä osaamispolkuja, joissa jatkuvalla oppijalle räätälöimään osaamisen täydentämiseen tarvittavat opintokokonaisuudet.